

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta (HE 140/2016 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava hallintovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Marja Isomäki, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Arto Salmela, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Mikko Nygård, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Tero Tyni, Suomen Kuntaliitto
- apulaisjohtaja Reijo Vuorento, Suomen Kuntaliitto

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Hallituksen esityksessä kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosentiksi ehdotetaan 25,23 ja kuntien omarahoitusosuudeksi 74,77 prosenttia. Valtionosuus alenee tämänvuotiseen verrattuna 0,38 prosenttiyksikköä. Valtionosuusprosentin muutosehdotuksessa otetaan huomioon edellisen ja nykyisen hallituksen päättämät sopeuttamistoimet, kustannustenjaon tarkistus sekä uusien ja laajenevien tehtävien kustannusten korvaaminen kunnille täysimääräisesti. Verotulojen väheneminen 390 miljoonaa euroa kompensoidaan kunnille valtionosuutta lisäämällä.

Valiokunta toteaa, että pitkä taloudellinen taantuma, kasvavat kustannuspaineet ja kuntien velkaantuminen ovat vaikeuttaneet kuntien mahdollisuuksia vastata palvelutarpeisiin. Kunnat ovat kuitenkin kyenneet sopeuttamaan toimintaansa, ja kuntatalouden tila on osoittautunut aiemmin ennakoitua paremmaksi. Osana kuntatalouden vakauden turvaamista on aloitettu kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentäminen. Valiokunta toteaa, että säästöjen löytäminen kansalaisten perusoikeudet turvaavalla tavalla on sosiaali- ja terveydenhuollossa erityisen haasteellista.

Valiokunnan lausunto StVL 10/2016 vp

Valtionosuuden mitoituksessa otetaan huomioon myös esimerkiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukeminen sekä päivystyksen ja erikoissairaanhoidon uudistus. Talousarviota täydentävän esityksen (HE 249/2016 vp) mukaan peruspalvelujen valtionosuuteen lisätään 55 miljoonaa euroa hallituksen esitysten vaikutusarvioiden täsmentymisen ja sen vuoksi, ettei vanhustenhuollon laatusuosituksen arvioida tuottavan säästöä vielä ensi vuonna.

Vanhustenhuollon laatusuosituksessa hoitotyöntekijöiden mitoituksen suosituserusteita tarkistetaan niin, että muutosten julkista taloutta vahvistava vaikutus on 70 milj. euroa vuonna 2019. Uusissa suosituksissa on muun muassa tarkoitus sisällyttää henkilöstömitoitukseen nykyistä laajemmin hoitoon osallistuvaa henkilöstöä ja poistaa tukipalveluhenkilöstön erillinen mitoituserustitus. Uudistuksen on tarkoitus tulla voimaan ensi vuoden alusta lukien. Uudistuksen arvioidaan kuitenkin tuottavan säästöä vasta myöhemmin vuosina, minkä johdosta vuoden 2017 määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 6 310 000 euroa. Valiokunta pitää myönteisenä, että mitoituserusteisiin kohdistuvat muutokset on tarkoitus toteuttaa siten, että ympärivuorokautisen tehostetun palveluasumisen hoitoon osallistuvan henkilöstön mitoituksen pitää jatkosakin olla vähintään 0,5 hoitajaa asukasta kohden.

Valiokunta toteaa lisäksi, että pitkäaikaistyöttömien eläketukea koskevan hallituksen esityksen (HE 226/2016 vp) samoin kuin päivystyksen ja erikoissairaanhoidon uudistusta koskevan esityksen (HE 224/2016 vp) käsittely on eduskunnassa kesken ja niillä voi olla vaikutuksia peruspalvelujen valtionosuuden määräytymiseen.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää,

että hallintovaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 29.11.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuula Haatainen sd
varapuheenjohtaja Hannakaisa Heikkinen kesk
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Niilo Keränen kesk
jäsen Anneli Kiljunen sd
jäsen Sanna Lauslahti kok
jäsen Anne Louhelainen ps
jäsen Aino-Kaisa Pekonen vas
jäsen Sari Raassina kok
jäsen Veronica Rehn-Kivi r

Valiokunnan lausunto StVL 10/2016 vp

jäsen Annika Saarikko kesk
jäsen Martti Talja kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Harri Sintonen

Valiokunnan lausunto StVL 10/2016 vp
Eriävä mielipide

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Pitkään jatkunut vaikea taloudellinen tilanne ei vieläkään tunnu hellittävän. Hallituksen vaatimat satsaukset työllisyyteen ja talouden kasvuun sekä ihmisten ostovoimaa heikentävät leikkaukset ja kiristykset näkyvät taloudessa. Tämä näkyy vahvasti myös kuntataloudessa ja ihmisille tärkeiden arkisten peruspalveluiden saatavuudessa ja laadussa. Hallitus esittää valtionosuuden alentamista tähän vuoteen verrattuna 0,38 prosenttiyksikköä. Osana kuntatalouden säästöohjelmaa hallitus on vähentänyt kunnilta tehtäviä ja velvoitteita. Tämä näkyy eri kunnissa eri tavoin. Kuten valiokunnan lausunnossa todetaan, on säästöjen löytäminen kansalaisten perusoikeudet turvaavalla tavalla sosiaali- ja terveydenhuollossa erityisen haasteellista.

Hallitus tavoittelee säästöjä mm. vanhustenhuollosta. Vanhustenhuollon laatusuositusta aiotaan muuttaa siten, että kehyskaudella saavutetaan julkiseen talouteen 70 miljoonan euron säästö. Pidämme järkevänä sitä, että hallitus luopui hallitusohjelman liitteeseen 6 kirjaamastaan tavoitteesta heikentää ympärivuorokautisen vanhustenhoidon mitoitusta 0,4 hoitajaan vanhusta kohden. Tämä olisi useiden asiantuntija-arvioiden mielestä ollut epäinhimillistä ja täysin kohtuutonta. Hallitus aikoo saavuttaa säästötavoitteen jatkossa sisällyttämällä hoitoon osallistuvan henkilöstön, kuten virkistystoiminnan ja sosiaalista toimintakykyä ylläpitävän henkilöstön, hoiva-avustajat, alan opiskelijat ja oppisopimuskoulutettavat, nykyistä joustavammin henkilöstömitoitukseen yhdenmukaistamalla tehostetun palveluasumisen yksiköiltä edellytettäviä henkilöstömitoitusvaatimuksia, poistamalla tukipalveluhenkilöstön erillisen mitoitusvaatimuksen sekä hyödyntämällä teknologian antamia mahdollisuuksia mitoituksen laskennassa.

Jo aiemmin hallitus on esittänyt (HE 218/2016 vp), että vanhustenhuollossa käytettävää osaamista voidaan heikentää siten, että vanhuspalvelulain poistetaan vanhustyön ammatillista osaamista koskeva ammattialalistaus, ja siten, että laista poistetaan myös vanhusten oikeus vastuutyöntekijään. Vastustamme näitä vanhuspalvelulain heikennyksiä emmekä hyväksy myöskään laatusuositukseen suunniteltuja muutoksia sikäli, kun ne tulevat heikentämään vanhusten palveluiden laatua.

Vanhustyön osaamisen ja asiantuntemuksen heikentäminen eivät ole vastauksia vanhustyön haasteisiin. Päinvastoin osaamisen tarve on kasvava väestön ikääntyessä ja ikääntyneiden eläessä yhä pidempään. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö sitoutuu työhön sekä on laadukkaan ja eettisesti kestävä sosiaalihuollon tae. Sosiaalityön kuormitusta voidaan vähentää kehittämällä työntekijöiden psyykkisiä resursseja sekä organisatorisilla ratkaisulla, kuten johtamisella, työn tekemisen järjestelyillä, työilmapiirillä ja työyhteisön tuella. Positiivisia muutoksia on saavutettavissa konkreettisilla teoilla, kuten ottamalla käyttöön henkilöstömitoitukset, varmistamalla ammatillinen tuki, johtaminen ja konsultaatiomahdollisuudet sekä vahvistamalla työnohjausta ja täydennyskoulutusta.

On väärin laskea vanhustyön osaamisen tasoa, kun tiedämme, että hyvä osaaminen on edellytys paitsi hyvälle hoidolle ja riittävän monipuoliselle palvelutarpeen arvioinnille myös hyvälle johtamiselle ja palveluiden kehittämiselle — mitkä taas mahdollistavat vaikuttavan, kustannuste-

Valiokunnan lausunto StVL 10/2016 vp
Eriävä mielipide

hokkaan toiminnan. Hallituksen tulisi kehittää vanhustyötä asiantuntijoiden ohjeistuksen mukaan. Vain näin voidaan saavuttaa kestäviä muutoksia palvelutuotannossa ja säästöjä pidemmällä aikavälillä.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että hallintovaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 29.11.2016

Tuula Haatainen sd
Eeva-Johanna Eloranta sd
Anneli Kiljunen sd
Aino-Kaisa Pekonen vas
Outi Alanko-Kahiluoto vihr